

**De ongelijke sanctionering van avondklokrelschoppers is
verklaarbaar**

door

Ize Kusters

2126970

Essay

Hbo-rechten

Juridische Hogeschool

In opdracht van het Lectoraat Recht & Veiligheid

Mei 2023

Voorwoord

De afgelopen maanden heeft Ize voor en binnen het lectoraat Recht & Veiligheid onderzoek uitgevoerd. Dat lectoraat is onderdeel van het Center of Expertise Veiligheid en Veerkracht, behorend bij Avans Hogeschool. Het lectoraat voert praktijkgericht onderzoek uit voor een veilige samenleving. Dat is een samenleving waar inwoners, professionals, ambtenaren en bestuurders weerbaar en veerkrachtig zijn en garant staan voor een rechtvaardige en democratische rechtsstaat. Ons onderzoek richt zich binnen dat doel momenteel vooral op de volgende onderwerpen:

1. Robin Hoodgedrag: inwoners, bestuurders en/of ambtenaren die regels en wetten buigen en breken voor een nobel doel. Waarom doen ze dat en wat zijn de gevolgen hiervan?
2. Lokale veiligheid en maatschappelijke onrust. Welke instrumenten hebben professionals, ambtenaren en bestuurders om bij te dragen aan een veilige samenleving en hoe kunnen in het bijzonder maatschappelijke onrust en de escalaties daarvan begrepen en aangepakt worden?
3. Behoorlijk bestuur en tegenmacht. Hoe kunnen we bijdragen aan een bestuurlijk en democratisch systeem waar macht gecontroleerd en in toom gehouden wordt en waar professionals de vrijheid en veiligheid hebben voor loyale tegenspraak?

Het onderzoek van Ize past met name in die tweede onderzoekslijn. Hoe kunnen overheden, gemeenten en professionals preventief en repressief goed omgaan met vormen van maatschappelijke onrust? Vanuit onderzoek is het goed om ontwikkelingen in de praktijk te controleren en te toetsen. De juridische insteek van Ize is hier interessant. Toen we signalen kregen dat er bij de juridische afhandeling van de avondklokrellen mogelijk klassenjustitie heeft plaatsgevonden, vonden we het belangrijk daar kritisch naar te kijken. We zijn blij dat Ize die rol heeft op willen pakken. Het hierna volgende essay en het achterliggende afstudeerwerk bieden inzicht in zijn bevindingen. We danken Ize voor zijn inzet en werk en wensen de lezers veel plezier in het lezen van zijn onderzoeksbevindingen.

Namens het lectoraat Recht & Veiligheid,

Julien van Ostaaijen

Lector Recht & Veiligheid | Avans Hogeschool
Center of Expertise Veiligheid en Veerkracht
Avans Hogeschool

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding	4
Hoofdstuk 2 Waarom niet kan worden gesteld dat er sprake is van een ongelijke behandeling	5
2.1 De feiten en omstandigheden zijn grotendeels verschillend.....	5
2.1.1 De feiten en omstandigheden in Eindhoven en 's-Hertogenbosch	5
2.1.2 De belangrijke verschillen	6
2.3 De verschillende feiten en omstandigheden rechtvaardigen de ongelijke sanctionering	8
Hoofdstuk 3 Conclusie.....	9
Literatuurlijst.....	10

Hoofdstuk 1 Inleiding

In de dagen na de invoering van de avondklok op 23 januari 2021 zijn er in verschillende Nederlandse steden rellen uitgebroken. Tijdens deze rellen werden grootschalige vernielingen gepleegd, winkels werden geplunderd en in sommige steden werd geweld gepleegd tegen de politie. Direct na afloop van de avondklokrellen zei toenmalig minister van Justitie en Veiligheid, Ferdinand Grapperhaus, dat alles op alles moest worden gezet om de schade 'tot op de laatste cent' te verhalen op 'dat tuig'. Daarnaast beloofde hij 'lik-op-stuk'. Het Openbaar Ministerie zou snelrecht toepassen met als inzet onvoorwaardelijke gevangenisstraffen.¹

In de weken na de avondklokrellen worden vele relschoppers gestraft door de rechter. Naar aanleiding van de opgelegde straffen aan relschoppers, ontvangt het Lectoraat Recht en Veiligheid een signaal vanuit het werkveld. Een maatschappelijk werker uit 's-Hertogenbosch heeft de indruk dat relschoppers zwaarder gestraft zijn dan te doen gebruikelijk voor het plegen van gelijksoortige strafbare feiten. Uit een gesprek met de maatschappelijk werker kwam met name naar voren dat hij vermoedt dat relschoppers aangaande de zware bestraffing ongelijk zijn behandeld. Hij heeft de indruk dat de woonplaats van de relschopper van invloed is geweest op de strafoplegging. Volgens de maatschappelijk werker lijkt het erop dat relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch zwaarder zijn gestraft dan relschoppers in andere steden. Dit baseert hij onder andere op het idee dat relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch hoge gevangenisstraf en schadevergoedingsmaatregelen opgelegd gekregen hebben, terwijl dat bij relschoppers uit andere steden niet of nauwelijks het geval zou zijn geweest.

Naar aanleiding van de voornoemde observatie heb ik onderzoek gedaan naar de sanctionering van relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch. Voor deze steden is gekozen omdat de sanctionering in Eindhoven en 's-Hertogenbosch ogenschijnlijk van een vergelijkbare zwaarte is geweest. Verder hadden de avondklokrellen in deze steden op het eerste oog een vergelijkbare dynamiek met vernielingen en plunderingen. Het onderzoek is toegespitst op de volgende vraag: 'in hoeverre zijn relschoppers tijdens de avondklokrellen in Eindhoven en 's-Hertogenbosch, in al dan niet gelijke omstandigheden, op gelijke wijze gesanctioneerd gelet op de aanhoudingen en de strafoplegging en wat de rechtvaardiging is van een eventuele ongelijke sanctionering?' Immers, als blijkt dat niet gesteld kan worden dat er sprake is van een ongelijke behandeling tussen relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch (steden die ogenschijnlijk vergelijkbaar zijn), dan kan de observatie van de maatschappelijk werker ook niet onderschreven worden ten aanzien van steden waar de sanctionering van relschoppers en de dynamiek van de rellen meer elkaar afwijken.

Allereerst heb ik onderzocht op welke juridische grondslagen relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch gesanctioneerd zijn. De meest gebruikte grondslag heb ik vervolgens uiteengezet. Daarna heb ik uitgezocht welke sancties aan relschoppers in beide steden opgelegd zijn. Gebleken is dat er sprake is van een ongelijke sanctionering. Naar aanleiding van de rellen in Eindhoven heeft het Gerechtshof 's-Hertogenbosch in een arrest van 27 november 2021 een gevangenisstraf van 6 maanden waarvan 2 maanden voorwaardelijk opgelegd aan een relschopper.² In een arrest van 8 augustus 2022 is een gevangenisstraf van 9 maanden waarvan 3 maanden voorwaardelijk opgelegd.³ Tot slot is een gevangenisstraf van 6 maanden opgelegd in een arrest van 8 maart 2022.⁴ In verband met

---

¹ Van Dongen 2022.

² Hof 's-Hertogenbosch 27 november 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:3226.

³ Hof 's-Hertogenbosch 8 augustus 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:2762.

⁴ Hof 's-Hertogenbosch 8 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:700.

de rellen in 's-Hertogenbosch heeft het Gerechtshof 's-Hertogenbosch (hierna: het hof) in een arrest van 1 augustus 2022 een gevangenisstraf van 4 maanden opgelegd aan een relschopper.⁵ Aan een andere Bossche relschoppers is middels een arrest van 27 november 2021 een gevangenisstraf van 9 maanden waarvan 3 maanden voorwaardelijk opgelegd.⁶ In een arrest van 23 januari 2021 is een gevangenisstraf van 4 maanden opgelegd.⁷ Daarnaast zijn 142 mensen aangehouden in verband met de rellen in Eindhoven.⁸ Ruim 40 relschoppers zijn daar op heterdaad aangehouden.⁹ In verband met de rellen in 's-Hertogenbosch zijn 80 mensen aangehouden.¹⁰ Deze ongelijke sanctionering kan de indruk wekken dat relschoppers ongelijk behandeld zijn. Echter, in mijn onderzoek heb ik de feiten en omstandigheden in beide steden geschetst en vergeleken. Ook heb ik onderzocht wat de rechtvaardiging is voor de ongelijke sanctionering. Op basis van de bevindingen uit het onderzoek heb ik het volgende standpunt:

“De ongelijke sanctionering tussen relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch duidt niet zonder meer op een ongelijke behandeling’

Hoofdstuk 2 Waarom niet kan worden gesteld dat er sprake is van een ongelijke behandeling

In dit hoofdstuk worden de argumenten ter ondersteuning van het standpunt besproken.

2.1 De feiten en omstandigheden zijn grotendeels verschillend

In deze paragraaf worden de feiten en omstandigheden in Eindhoven en 's-Hertogenbosch beschreven. Vervolgens wordt de vergelijking tussen de feiten en omstandigheden gemaakt.

2.1.1 De feiten en omstandigheden in Eindhoven en 's-Hertogenbosch

De Eindhovense context

In aanloop naar de rellen in Eindhoven kondigen Pegida en Nederland in Verzet op 11 januari 2021 aan om op 24 januari te komen demonstreren op het 18 Septemberplein in Eindhoven. Vanwege de vrees voor wanordelijkheden en de ernstige volksgezondheidssituatie wordt besloten geen demonstraties toe te staan op 24 januari in Eindhoven.¹¹ Desondanks heeft de politie enkele dagen voor de rellen al het beeld dat grote groepen demonstranten, relschoppers en harde kern voetbalsupporters alsnog naar Eindhoven willen komen op 24 januari. In het essay van Koen Meurkens wordt nader ingegaan op (de gevolgen van) deze ‘vermenging van groepen’. Op sociale media worden oproepen om naar Eindhoven te komen gebracht als een tweede kans na een demonstratie van een week eerder in Amsterdam.¹² De driehoek houdt rekening met een situatie waarin sprake is van grote wanordelijkheden in de binnenstad. Er is dan ook gekozen voor massale inzet van politie en ME op 24 januari.¹³ In de ochtend van 24 januari wordt de binnenstad aangewezen als een veiligheidsrisicogebied. Nadat het aanwezige publiek op het 18 Septemberplein zich in de middag van 24 januari niet aan de coronamaatregelen houdt, roept de ME op om het plein te verlaten.¹⁴ Dit stuit op verzet. De ME drijft de groep met behulp van politiepaarden uiteen. Vervolgens wordt een noodbevel afgegeven, waarna de

---

⁵ Hof 's-Hertogenbosch 1 augustus 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:2671.

⁶ Hof 's-Hertogenbosch 27 november 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:3242.

⁷ Hof 's-Hertogenbosch 23 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:140.

⁸ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Ongekende ongeregelde heden*, p. 6.

⁹ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Ongekende ongeregelde heden*, p. 20.

¹⁰ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Een machteloos gevoel*, p. 6.

¹¹ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Ongekende ongeregelde heden*, p. 6.

¹² Zie bijlage 1.

¹³ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Ongekende ongeregelde heden*, p. 14.

¹⁴ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Ongekende ongeregelde heden*, p. 9.

ME met een waterwerper het 18 Septemberplein schoonveegt. Met een volgende charge wordt de groep richting Fellenoord gedreven.¹⁵ Nadat de waterwerper vernield is, keren de relschoppers terug naar het plein. Vanaf dat moment staat de ME onder zware druk.¹⁶ Een groep van ongeveer 400 relschoppers gooit allerhande voorwerpen naar de ME. Mede door de inzet van traangas worden de relschoppers teruggedrongen richting het station.¹⁷ Wanneer de ME een uur moet wachten op versterking, plegen de relschoppers ernstige vernielingen rondom het station. Ook wordt er brand gesticht en de Jumbo wordt geplunderd. Vervolgens kan de opgeschaalde ME ervoor zorgen dat het geweld uitdooft. Kleine groepjes blijven actief in de stad, maar door de lange inzet van politie en ME lukt het om verdere ongeregelheden te voorkomen.¹⁸

De Bossche context

In aanloop naar de rellen in 's-Hertogenbosch gaat in de middag van 25 januari 2021 een oproep tot een demonstratie tegen de avondklok bij het tankstation in de Graafsewijk rond op sociale media.¹⁹ De rellen in Eindhoven van een dag eerder en de locatie zorgen ervoor dat de oproep serieus wordt genomen. De lokale driehoek besluit in te zetten op verbinding in de wijken en noodbevoegdheden voor te bereiden.²⁰ In het begin van de avond bevestigt de politie de dreigingsinformatie met betrekking tot de demonstratie bij het tankstation, naar aanleiding daarvan kiest de driehoek voor politie-inzet bij het tankstation. Vervolgens wordt ook de inzet van ME voorbereid. Echter, de reguliere ME wordt al ingezet in Eindhoven en later in Helmond. Rond 19:00 uur verzamelen de eerste mensen bij het tankstation. De burgemeester stelt daarop een veiligheidsrisicogebied in. Vanuit de eenheid Oost-Brabant worden twee secties Piket-ME geactiveerd.²¹ Dat is een sectie ME die door de politie ingezet kan worden wanneer dat nodig is. Omdat het drukker wordt bij het tankstation wordt een noodverordening ingesteld. Er wordt met stenen en vuurwerk naar de politie gegooid, waardoor de politie genoodzaakt is zich terug te trekken. De reeds in 's-Hertogenbosch gearriveerde ME van de Koninklijke Marechaussee (hierna: KMAR-ME) is namelijk met onvoldoende mensen om een veilig politioptreden te kunnen garanderen. De KMAR-ME is een sectie ME van de Koninklijke Marechaussee die onder leiding van de politie kan worden ingezet na toestemming van de burgemeester. Rond 20:45 uur loopt de groep vanaf het tankstation naar de binnenstad van 's-Hertogenbosch. Op de route en in de binnenstad wordt door een groep van 200 tot 250 personen ernstige vernielingen gepleegd en brand gesticht. Ook worden de Jumbo en Primera geplunderd.²² Ondertussen arriveert de reguliere ME in 's-Hertogenbosch. Samen met de KMAR-ME beëindigen zij de rellen. De groep relschoppers rent direct weg bij het zien van de ME.²³ De politie en ME blijven lang actief om gevluchte relschoppers op te sporen, maar dit heeft weinig opgeleverd.²⁴

2.1.2 De belangrijke verschillen

De feiten en omstandigheden in Eindhoven en 's-Hertogenbosch verschillen op vier factoren van elkaar: de voorbereiding van de lokale driehoek, de mate van escalatie, het handelen van politie en ME en het al dan niet georganiseerde karakter van de rellen.

---

¹⁵ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Ongekende ongeregelheden*, p. 10.

¹⁶ Zie bijlage 2.

¹⁷ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Ongekende ongeregelheden*, p. 11.

¹⁸ Zie bijlage 1.

¹⁹ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Een machteloos gevoel*, p. 7.

²⁰ Zie bijlage 4.

²¹ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Een machteloos gevoel*, p. 9.

²² Hof 's-Hertogenbosch 27 november 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:3242.

²³ COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021, *Een machteloos gevoel*, p. 11.

²⁴ Zie bijlage 5.

Ten eerste waren de voorbereidingen op drie belangrijke punten verschillend. De Eindhovense driehoek kreeg vijf dagen voor de rellen de eerste signalen binnen. De Bossche driehoek kreeg de eerste signalen pas op de dag van de rellen. Daarnaast was de dreigingsinformatie in Eindhoven dermate concreet dat de driehoek rekening hield met grote ongeregelheden. In 's-Hertogenbosch werd de dreigingsinformatie pas concreet toen 70 mensen zich al bij het tankstation verzameld hadden. De beschikbare informatie was dus niet met elkaar te vergelijken. Dat heeft geleid tot het tweede verschil: de duur van de voorbereiding. De Eindhovense driehoek heeft vijf dagen voorbereidingstijd gehad. De driehoek in 's-Hertogenbosch heeft een voorbereiding van ongeveer een halve dag gehad. Het verschil in beschikbare informatie en voorbereidingstijd hebben geleid tot het derde verschil: de getroffen voorbereidingsmaatregelen. Het belangrijkste verschil op dit punt is de grootschalige inzet van politie en ME in Eindhoven tegenover de late inzet in 's-Hertogenbosch. Uit het essay van Koen Meurkens blijkt dat maatschappelijke onrust, zoals de avondklokrellen, per definitie lastig te voorspellen is. Dat zorgt ervoor dat het voor de lokale overheid uitdagend is om preventief te handelen ter voorkoming van escalatie. In Eindhoven en 's-Hertogenbosch is het dan ook niet gelukt om escalatie te voorkomen.

Ten tweede is de situatie in Eindhoven ernstiger geëscaleerd dan in 's-Hertogenbosch. In Eindhoven is over een langere periode ernstig geweld tegen politie en ME gepleegd. Van de in Eindhoven aangehouden relschoppers is dan ook een op de tien aangehouden wegens 'openlijke geweldpleging tegen personen'. Een klein percentage (2%) is zelfs aangehouden wegens mishandeling.²⁵ Daarnaast volgt uit de onderhavige arresten dat de veroordeelde relschoppers in Eindhoven, naast geweld tegen goederen, ook schuldig zijn bevonden aan het in vereniging plegen van geweld tegen personen. In 's-Hertogenbosch is geen grootschalig geweld tegen personen gepleegd zoals in Eindhoven. Zo is zover bekend geen van de in verband met de Bossche rellen aangehouden relschoppers opgepakt wegens het plegen van geweld tegen personen.²⁶ Uit de onderhavige arresten blijkt tevens dat geen van de Bossche relschoppers schuldig is bevonden aan het in vereniging plegen van geweld tegen personen. Naast het geweld tegen personen, is ook de veroorzaakte materiële schade in Eindhoven van een andere orde van grootte dan in 's-Hertogenbosch. In de arresten betreffende de Eindhovense rellen zijn door benadeelde partijen namelijk vorderingen van €168.542,63 en van €162.546,64 ingesteld. Dit betreft unieke schadeposten. Naar aanleiding van de Bossche rellen zijn in de arresten vorderingen ingesteld van €52.810,34, €27.403,10 en van €21.984,71. Wel hebben veel benadeelde partijen uit 's-Hertogenbosch in alle drie de strafzaken hun vordering ingesteld, waardoor het vaak om dezelfde schadeposten gaat. Kortom, zowel het geweld tegen personen als de materiële schade was in Eindhoven van een andere orde van grootte dan in 's-Hertogenbosch.

Ten derde was het handelen van politie en ME grotendeels verschillend. Hoewel in beide steden vanuit dezelfde uitgangspunten is gehandeld, is de feitelijke handelswijze verschillend geweest. Vanwege het door de relschoppers gepleegde geweld hebben de politie en ME in Eindhoven meermaals de confrontatie aan moeten gaan met de groep relschoppers. Zij waren genooddaakt geweld te gebruiken jegens de relschoppers, onder andere met behulp van politiepaarden, een waterwerper en traangas. Wegens een gebrek aan inzetbare mankracht, waren de politie en ME in 's-Hertogenbosch in eerste instantie juist genooddaakt om de confrontatie met de relschoppers te vermijden. Ook bij het beëindigen van de rellen hebben de politie en ME in 's-Hertogenbosch geen geweld hoeven gebruiken.

Tot slot hadden de rellen in Eindhoven meer een georganiseerd karakter dan de rellen in 's-Hertogenbosch. De Eindhovense rellen kwamen namelijk voort uit demonstraties van de landelijke bewegingen Pegida en Nederland in Verzet. De relschoppers zijn via een landelijk

---

²⁵ Moors e.a. 2022, p. 58.

²⁶ Moors e.a. 2022, p. 58.

netwerk gemobiliseerd en hebben vooraf onderlinge afspraken gemaakt.²⁷ Zij zagen de rellen als een gelegenheid om ongestraft geweld te plegen en kwamen dan ook met die bedoeling naar Eindhoven.²⁸ De Bossche rellen zijn voortgekomen uit een oproep via Snapchat. Jongeren hebben elkaar via fluïde netwerken op sociale media opgejut om te demonstreren. De relschoppers hadden geen plan en veel jongeren hadden elkaar nooit eerder gezien.²⁹ In het essay van Koen Meurkens wordt ingegaan op de rol van sociale media bij het ontstaan van maatschappelijke onrust.

2.3 De verschillende feiten en omstandigheden rechtvaardigen de ongelijke sanctionering

Tot dusver is gebleken dat de sanctionering van relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch niet gelijk is. Verder is gebleken dat de feiten en omstandigheden grotendeels niet vergelijkbaar zijn. Wat zeggen deze constatering dan over de mogelijke ongelijke behandeling van de relschoppers?

Omdat de verschillen betreffende de voorbereiding van de driehoek, de mate van escalatie, het handelen van politie en ME en het al dan niet georganiseerde karakter dusdanig groot zijn, zijn de situaties niet vergelijkbaar. De verschillende feiten en omstandigheden vormen dan ook de rechtvaardiging voor de ongelijke sanctionering. De context heeft namelijk een grote rol gespeeld in de wijze waarop relschoppers bestraft zijn.

Zoals benoemd zijn er in verband met de rellen in Eindhoven 62 mensen meer aangehouden dan in 's-Hertogenbosch. Dit substantiële verschil kan verklaard worden door de situationele context. Immers, de feiten en omstandigheden in Eindhoven boden de politie meer mogelijkheden om relschoppers aan te houden. Zo was de groep relschoppers in Eindhoven bijna dubbel zo groot als in 's-Hertogenbosch en duurde de Eindhovense rellen aanzienlijk langer. Daarnaast vormde de groep relschoppers in Eindhoven “een statisch geheel”.³⁰ De relschoppers verplaatsten zich binnen hetzelfde gebied en stonden langere tijd op dezelfde plek. De rellen in 's-Hertogenbosch leken op “een wervelwind door de straten” en de groep relschoppers vormde “een bewegend geheel”.³¹ Dat dynamische karakter maakt het lastiger voor de politie om mensen aan te houden.³² Tot slot vonden de Eindhovense rellen grotendeels plaats in de middag. In de avond was het geweld in Eindhoven reeds uitgedoofd. De Bossche rellen waren 's avonds. Omdat de politie bij het rechercheonderzoek afhankelijk was van camerabeelden, vormde deze omstandigheid een belemmering voor de politie in 's-Hertogenbosch. Opsporing via camerabeelden is namelijk per definitie lastiger als de beelden in de avond zijn gemaakt, want in het donker is het lastig om een persoon te identificeren.³³

Naast het aantal aanhoudingen is in de inleiding benoemd dat ook de opgelegde gevangenisstraffen verschillend zijn. Echter, uit de onderhavige arresten volgt dat het hof de relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch vanuit dezelfde uitgangspunten berecht heeft. In elk van de onderhavige arresten stelt het hof dat de ontwikkelde richtlijnen voor een gebruikelijk straftoemtingsbeleid niet van toepassing zijn op deze uitzonderlijke situatie en dat niet kan worden volstaan met een andersoortige of lichtere sanctie dan een onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In de arresten is elk van de relschoppers (mede) veroordeeld op basis van het strafbare feit ‘openlijke geweldleging’ uit art. 141 van het

---

²⁷ Moors e.a. 2022, p. 40.

²⁸ Moors e.a. 2022, p. 18.

²⁹ Moors e.a. 2022, p. 40.

³⁰ Zie bijlage 4.

³¹ Zie bijlage 1.

³² Zie bijlage 3.

³³ Zie bijlage 3.

Wetboek van Strafrecht (hierna: Sr) In de helft van deze arresten heeft het hof beoordeeld of de relschopper een voldoende significante of wezenlijke bijdrage aan het geweld had geleverd. Het vereiste van een voldoende significante of wezenlijke bijdrage is namelijk onderdeel van het bestanddeel 'in vereniging' uit de delictsomschrijving van art. 141 Sr en houdt in dat een bijdrage van voldoende gewicht geleverd moet zijn in een nauwe en bewuste samenwerking met anderen. In elk van de drie arresten overweegt het hof dat de verdachte zich heeft aangesloten bij de relschoppers en zich bewust niet van hen heeft gedistantieerd. In twee van de drie arresten heeft de verdachte de rellen ook gefilmd. Gezien de bestendige jurisprudentie zijn deze gedragingen voldoende voor het aannemen van een significante of wezenlijke bijdrage. Zo werd in een uitspraak van de rechtbank Zeeland - West-Brabant van 21 november 2016 geoordeeld dat het getalsmatig versterken van de geweld plegende groep en het niet uitdrukkelijk distantiëren van het geweld voldoende is voor het aannemen van een significante of wezenlijke bijdrage.³⁴ Daarnaast oordeelde het Gerechtshof Arnhem in een arrest van 9 december 2008 dat het blijven kijken naar en het filmen van medeverdachten die geweld plegen een voldoende significante bijdrage is aan de openlijke geweldpleging.³⁵ Het hof heeft dus zowel in Eindhoven als 's-Hertogenbosch geoordeeld in lijn met de jurisprudentie.

De ongelijke gevangenisstraffen kunnen worden verklaard doordat de aard en ernst van het bewezenverklarde en de persoon van de verdachte per arrest verschillend zijn. Uit de onderhavige arresten blijkt namelijk dat deze aspecten van grote invloed zijn geweest op de straffen van de relschoppers. Zo was een verdachte in verband met de Eindhovense rellen de enige persoon die zijn zus tijdens haar verlof van de verslavingsinstelling kan opvangen en is hij op eigen kracht abtinent geworden van drugs. Het hof benoemt expliciet dat met name wegens deze persoonlijke omstandigheden een voorwaardelijk strafdeel is opgelegd. Ten aanzien van een Bossche verdachte wordt juist geen voorwaardelijk strafdeel opgelegd, mede vanwege de omstandigheid dat hij eerder veroordeeld is voor soortgelijke delicten.

Hoofdstuk 3 Conclusie

In het vorige hoofdstuk is de conclusie getrokken dat de feiten en omstandigheden in Eindhoven en 's-Hertogenbosch grotendeels niet vergelijkbaar zijn. De verschillen omtrent de voorbereiding van de driehoek, de mate van escalatie, het handelen van politie en ME en het al dan niet georganiseerde karakter van de rellen zijn dermate groot, dat de ongelijke sanctiëring gerechtvaardigd wordt door deze verschillende feiten en omstandigheden. Omdat de situaties verschillend zijn, kan ook niet geconcludeerd worden dat er sprake is van een ongelijke behandeling. Tussen gevallen die grotendeels verschillend zijn kan immers geen ongelijke behandeling plaatsvinden, des te meer nu is gebleken dat de situationele context een grote rol heeft gespeeld in de sanctiëring van relschoppers. Zo is het verschil in aantal aanhoudingen het gevolg van de verschillende groepsgroottes, de verschillende duur van de rellen, het verschillende karakter van de rellen en het verschil in inzet van politie en ME. Ten aanzien van de ongelijke gevangenisstraffen is ook niet gebleken dat het hof relschoppers uit Eindhoven strenger heeft benaderd dan relschoppers uit 's-Hertogenbosch of andersom. De ongelijke gevangenisstraffen kunnen worden verklaard doordat de aard en ernst van het bewezenverklarde en de persoon van de verdachte van grote invloed is geweest op de strafoplegging. Deze twee aspecten verschillen nu eenmaal per individueel geval. En dus duidt de ongelijke sanctiëring van relschoppers in Eindhoven en 's-Hertogenbosch niet zonder meer op een ongelijke behandeling.

---

³⁴ Rb. Zeeland-West-Brabant 21 november 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:7354.

³⁵ Hof Arnhem 9 december 2008, ECLI:NL:GHARN:2008:BI7403.

Literatuurlijst

Rapporten

COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021

COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, *Ongekende ongeregeldeheden. Leerevaluatie naar aanleiding van de ongeregeldeheden in Eindhoven van 24 januari 2021*, Rotterdam 2021.

COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement 2021

COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement, *Een machteloos gevoel. Leerevaluatie naar aanleiding van de ongeregeldeheden in Den Bosch van 25 januari 2021*, Rotterdam 2021.

Moors e.a. 2022

H. Moors e.a., *'Avondklokrellen': lokale dynamiek in een mondiale crisis*. Groningen 2022.

Jurisprudentie

Gerechtshof Arnhem

Hof Arnhem 9 december 2008, ECLI:NL:GHARN:2008:BI7403.

Rechtbank Zeeland-West-Brabant

Rb. Zeeland-West-Brabant 21 november 2016, ECLI:NL:RBZWB:2016:7354.

Gerechtshof 's-Hertogenbosch

Hof 's-Hertogenbosch 27 november 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:3226.

Hof 's-Hertogenbosch 27 november 2021, ECLI:NL:GHSHE:2021:3242.

Hof 's-Hertogenbosch 8 maart 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:700.

Hof 's-Hertogenbosch 1 augustus 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:2671.

Hof 's-Hertogenbosch 8 augustus 2022, ECLI:NL:GHSHE:2022:2762.

Hof 's-Hertogenbosch 23 januari 2023, ECLI:NL:GHSHE:2023:140.

Overige bronnen

Van Dongen 2022

M. van Dongen, 'Veel vanden hoeven forse schade coronarellen niet te vergoeden', *de Volkskrant* 24 januari 2022.